

ritas contingens“ na str. 90 nn.). Text není bez zajímavosti ani pro historika logiky a dokonce ani pro filologa vzhledem ke Stanislavovým obsáhlým gramatickým exkursům. Avšak „ad presens“ — řečeno slovy Stanislavovy oblíbené formule „sufficit a remoto salutare difficultatem huius materie“.

Jana Nechutová

Otokar Březina: Skryté dějiny; Melantrich (edice České myšlení), Praha 1970, 111 stran.

Po více než čtyřiceti letech od Březinovy smrti dostáváme do rukou souborné vydání všech Březinových filosofických esejí. Se čtyřmi z nich jsme se mohli doposud setkat v Torse Skrytých dějin z vydání M. Hýska (Spisy Otokara Březiny II, Praha 1933) a s dalšími šesti v knize Eseje z pozůstalosti z vydání O. Fialy (Brno 1968). Některé Březinovy filosofické meditace byly uveřejňovány též časopisecky. Teprve vydání J. Ziky v melantrišské edici České myšlení dovoluje čtenáři, aby si ucelil obraz o tvorbě básníka a myslitele Otokara Březiny.

Skryté dějiny navazují na autorovo předchozí dílo Hudba pramenů. Tento vliv lze pozorovat zejména v prvních esejích knihy (Jediné dílo, Zrcadlení v hloubce, Smysl boje). Jsou to úvahy o umění, autorovo estetické vyznání.

V dalších esejích převažuje Březinův zájem filosofický. Autor se zamýšlí nad problémy života a smrti, hledá postavení Země v řádu kosmu, řeší problém bytí a smyslu lidského života. Usilování lidstva chápe v nejšířších souvislostech s veškerým děním a v souladu s vývojem lidské společnosti, o jehož progresivní tendenci je autor pevně přesvědčen. Lidstvo trpí svou nedokonalostí i mnohým proviněním proti humánním cílům, od nichž je doposud hodně vzdáleno. Avšak lidská snaha tyto cíle uskutečnit dává Březinovi silnou víru v jejich budoucí realizaci.

Ve svém vývoji se lidstvo neustále střetává s mnoha problémy. Mezi ně patří otázka života a smrti, již se autor zabývá zejména v esejí Dílo smrti. V lidské schopnosti jasně si uvědomit smrt, vidí Březina jedno z největších tajemství člověka, které ho staví nad všechno tvorstvo. Zároveň mu dává překlenout rozdíly rodu, jazyků, plemen a nadání; ty před společným tajemstvím smrti ustupují do pozadí. Z jasně viděné reality smrti vychází všechno lidské konání, které je pro Březinu v podstatě bojem s bolestí a smrtí. O lidské touze po nesmrtelnosti svědčí všechny tvůrčí akty člověka. Jakékoliv ničení lidského díla je proto velkým zločinem, stejně tak i válka, to „zhoubné rvaní květů z duchovního růstu země“. O národech podněcujících k válce se Březina vyjadřuje jako o národech úpadku, které mají za sebou své světlé místo v dějinách. Veškeré formy násilí, boj, vyhlazování jazyků, proba, to všechno jsou průvodci smrti. Přijmeme-li krutost a sobectví za zákony života, jejich příznaky bude vždy jen stáří a blížící se smrt.

Březinovo nazírání na dějiny nachází výraz v titulní esejí Skryté dějiny. Historiografie nám dává poznat jen nepatrný zlomek historické skutečnosti. Existuje však ještě neznámé a nikde nezachycené dění, a to jak v nitrech jednotlivých lidí, tak v přírodě i lidské společnosti. A tyto „skryté dějiny“ souvisejí s dějinami kosmu a všeho bytí, s řádem světa vyššího, kde vládne svoboda a mír — mír, jehož význam, krása a velikost připadají autorovi slovem nepostižitelné.

Josef Zika zařazuje Skryté dějiny k vrcholům, jichž české (dodejme: idealistické) myšlení dosáhlo (v monografii Otokar Březina, Melantrich, Praha 1971). Ale bylo by myslím nesprávné hodnotit Březinovy eseje jako úvahy systematického filosofa (a jeho poezii pak vykládat jako výsledek a realizaci určitého souboru ideologických postojů). Tento názor kritizuje Jaroslav Janů (v úvodní stati k vydání „Nebezpečí sklízně“ O. Březiny, Praha 1968), který vidí skutečnou Březinovu myslitelskou sílu jako „vynikající kvalitu intelektuální účasti na jeho tvůrčí práci v dílně umělecké.“

Ivana Příkrylová

Essays in Honour of Professor Kewal Motwani; ed. A. C. Hallen a Rajeshwar Prasad, Towards Global Sociology, Agra 1970.

Profesor Kewal Motwani (nar. 1899), jehož celoživotnímu dílu je sborník věnován, patří k významným a skutečně všestranným indickým myslitelům; je však především prvním indickým sociologem. Z jeho rozsáhlé tvorby jmenujeme alespoň spisy *Science and Indian National Reconstruction* (1942), *India: A Conflict of Cultures* (1946), *Sociology: A Comparative Outline* (1948). Všechny Motwaniovy práce lze pokládat za příspěvky k řešení jediného náročeného úkolu: na základě sociologické analýzy nalézt příčiny hluboké duchovní krize indické společnosti a pokusit se o její řešení.